

Diacon Vasile M. Demciuc

Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2012

Cuprins

Cuvânt înainte	7
Sfântul Ioan cel Nou – repere hagiografice	10
Călători străini, despre Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava	42
Sfântul Ioan cel Nou la Zolkiew, Viena și, din nou, la Suceava	45
Racla de argint aurit cu moaștele Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava – o prețioasă operă de orfevrerie medievală	60
Viața Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava, în programele iconografice ale bisericilor din Moldova	71
Grigorie Țamblac, un adevărat ambasador al Ortodoxiei	87
Concluzii	123
Bibliografie	129
Abrevieri	141

Cuvânt înainte

Încă de la început, Sfinții Părinți au definit și apoi au dezvoltat treptat adevărata doctrină creștină despre motivele și temeiurile cinstirii sfinților.

Sfinții sunt culmile cele mai strălucitoare ale obștii credincioșilor, care prin har și virtute au atins desăvârșirea morală.

Sfinții sunt prietenii lui Hristos, fii și moștenitori ai lui Dumnezeu, cum spune Sf. Evanghelist Ioan: *Câți L-au primit, le-a dat puterea ca să fie fiii lui Dumnezeu, celor care cred întru numele Lui* (Ioan I, 12).

Cultul sfinților începe cu cinstirea martirilor, mai întâi prin strângerea și păstrarea cu sfințenie a rămășițelor lor trupești, apoi prin consemnarea în scris a vieții, faptelor, muceniei și minunilor lor, cât și prin instituirea sărbătorii lor.

Acest cult continuă cu pelerinajele și construirea de biserici închinare pomenirii, prin invocarea lor în rugăciuni, imnuri-acatist și zugrăvirea chipurilor lor în icoane și în biserici.

Sărbătorile și celelalte forme de manifestare ale cinstirii sfinților au avut la început un caracter local sau regional, însă, după ce Biserica și-a întărit conștiința unității ei, cultul sfinților s-a extins mult, iar al unora s-a generalizat chiar în întreaga creștinătate.

Mărturisirea neîndoielnică a credinței ortodoxe, puterea de a suferi moartea martirică pentru dreapta credință, puterea de a înfrunta orice primejdii, chinuri pentru mărturisirea drepte credințe până la moarte, puterea de a săvârși minuni după moarte, răspândirea miresmei de sfințenie după moarte, toate acestea și multe altele sunt motivele și temeiurile cinstirii celui care a fost Ioan, negustorul din Trapezunt, născut acum mai bine de șapte veacuri în rândul sfinților.

Cler și popor, Biserică și Stat, români și străini au cinstit cu evlavie viața și mai ales mucenicia Sf. Ioan cel Nou. Biserica îl cheamă permanent cu evlavie în rugăciunile ei și înalță lăcașuri sfinte, laudând astfel lucrarea harului dumnezeiesc în sfântul care L-a iubit pe Hristos și Biserica Sa, a mărturisit și a apărat dreapta credință în vremuri grele și a săvârșit fapte ale dreptății și ale iubirii sfinte în orice timp.

Chipurile de oameni în rugăciune și sărbătoare, veniți din toate colțurile țării și plecându-și genunchii trupului și ai sufletului lângă racla Sf. Ioan cel Nou de la Suceava, devin flori ale credinței moștenite, păstrate și împărtășite, precum și făclii de Înviere pentru luminarea conștiinței creștine și pentru comuniunea între neamurile iubitoare de Dumnezeu și de valori netrecătoare.

Prețuirea, cinstirea și rememorarea faptelor istorice, toate acestea sunt un prilej de a simți și înțelege mai bine comuniunea care se țese între voievozii ctitori

de lăcașuri sfinte, *Dătători de legi și datini*, Sf. Ioan cel Nou care a făcut din sufletul și trupul lui templu al Sfântului Duh, și miile de pelerini din toate generațiile, care se roagă pe pământ în ctitoriile moștenite ca patrimoniu sacru, bucurându-se de ajutorul sfântului din ceruri, zugrăvit în icoane și în fresce. De aceea, exclamăm împreună cu psalmistul David: *Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi* (Ps. 67, 36).

Când cultul Sf. Ioan cel Nou a rodit în cultură, el s-a deschis spre universalitate, iar când cultura s-a inspirat din cultul sfântului, ea s-a deschis spre eternitate.

Tradiția pelerinajului anual în ziua hramului de Sânziene la Suceava nu este o simplă repetiție, ci o fidelitate reînnoită și îmbogățită cu noi forme și nuanțe, este dinamica fidelității și continuității creatoare. Tradiția este, deodată, continuitate a trecutului, concentrare de noi valori prezente și elan spre viitorul tainic ascuns în tradiție ca stejarul în ghindă.

Lucrarea de față reprezintă o ilustrare cronologică a mai multor momente solemne și sfinte de omagiere a memoriei celui care a fost *Apărătorul și sprijinitorul creștinătății, împotrivorului și surpătorului păgânătății, mucenicului celui de curând arătat, ostașului lui Hristos celui adevărat, care, ca un soare, Bisericii Răsăritului a strălucit și pe credincioși de veselie i-a umplut, toți acum din suflet cântări de mulțumire și de laudă să-i aducem. Și cu dorire să-i cântăm: Bucură-te, Ioane, mare mucenice al lui Hristos* (Condac 1).

Sfântul Ioan cel Nou – repere hagiografice

*„Dumnezeu este lăudat ca Unul Care a
făcut minuni prin sfinții Săi, care bine I-au
făcut Lui din fiecare neam.”*

(Sfântul Vasile cel Mare)

Din pământul de puternică înrâurire a civilizației bizantino-balcanice, din Cetatea Albă, unde rezidase o vreme Josif I în calitate de episcop¹, au fost aduse la Suceava, *în mitropolie, cu mare cinste și litie², moaștele Sfântul Ioan cel Nou³*, negustor trapezuntin al Moldovei.

---

¹ Arhim. Ciprian Zaharia, *Josif I Mușat - întâiul mare ierarh român*, Roman, 1987.

² Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ed. P.P. Panaitescu, București, 1958, p. 78.

³ Grigorie Țamblac, *Mucenicia Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, în R.I.A.F. 1894; S.Fl. Marian, *Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, București, 1894; A. Tăutul, *Viața și minunile Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, Suceava, 1914; A.I. Popescu, *Viața, pătimirile și minunile Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, Craiova, 1943; P. Rezuș, *Viața și faptele Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, în M.M.S. 6-7/1956, pp. 332-337; Pimen Suceveanul, *Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava*, în *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, București, 1987, pp. 291-298; Vasile M. Demciuc, *Viața Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*, Suceava, 1990; idem, *Un „paladium” al Moldovei - Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava*, Bacău, 2004.

La hotarul dintre primul și cel de al doilea veac al afirmărilor românești, chipul *înțeleptului bărbat* Ioan stă în miezul unor fericite desăvârșiri de evenimente din istoria poporului nostru.

Aducerea moaștelor la Mitropolia de la Suceava, mitropolie având sediul, atunci, în biserica azi complet refăcută a Mirăuților, unde au stat până la sfârșitul secolului al XVI-lea, când au fost mutate în Biserica „Sfântul Gheorghe”, ctitorie a voievodului Bogdan al III-lea și a lui Ștefăniță Vodă, indică limpede dorința domnitorului, a înalților ierarhi din acea vreme, de a-și sublinia, o dată în plus, autoritatea spirituală prin aducerea acelei *paveze* a lor și a țării, a instituțiilor pe care le reprezentau⁴.

Prezența moaștelor Sf. Ioan cel Nou la Suceava și a moaștelor Sf. Filofteia în Biserica „Sf. Nicolae” din Argeș (aduse din Vidin, în 1386)⁵ impunea, în plus recunoașterea recent înființatelor mitropolii românești, a Ungrovlahiei și a Moldovei, în context internațional⁶.

---

⁴ Pentru legătura dintre prezența relicvelor sfinte în centrele ecleziastice și domniile din S-E Europei, a se vedea studiul lui J. Dujcev, *La littérature des slaves méridionaux au XIII-e siècle et ses rapports avec la littérature byzantine*, în *L'Art byzantine du XIII-e siècle*, Belgrad, 1967.

⁵ D.R. Mazilu, *Sf. Filofteia de la Argeș, Lămurirea unei probleme istorico-literare*, în A.A.R.M.S.I., 1933, pp. 217-316; I. Dorobanțu, *Însemnare din sbornicu Lovcean și aducerea moaștelor Sf. Filofteia la Argeș*, în *Buletinul Institutului Român din Sofia*, București, 1941, pp. 85-105; Gherasim, episcopul Râmnicului și Argeșului, *Sfânta Muceniță Filofteia de la Argeș*, în *Sfinți români...*, pp. 281-285.

⁶ Răzvan Theodorescu, *Bizanț, Balcani, Occident...*, pp. 213-219.

Sf. Ioan cel Nou s-a născut în jurul anului 1300, în orașul Trapezunt⁷.

Trapezunt, unul dintre cele mai frumoase orașe ale Orientului și una dintre marile piețe ale lumii – care avea să devină, pentru două secole și jumătate, capitală de imperiu –, este așezat deasupra Pontului Euxin, printre curenții de apă curgătoare și păduri din care astăzi doar urme se mai pot vedea. Prodigios de bogat prin comerțul pe care-l făcea cu interiorul Asiei, a devenit și este, și astăzi, celebru prin luxul său⁸.

Pe platoul care domina litoralul, palatul bazileilor de Trapezunt era, așa după cum descriu contemporanii, o minunăție de eleganță și măreție, iar renumele orașului, de *cap și ochi al Asiei întregi*, era răspândit în toată lumea orientală. Fascinație, reper spiritual, seducție. Aceștia sunt termenii care descriu felul în care a fost privit Bizanțul, în general, și Trapezuntul, în special, în istoria bătrânului continent. Și această fascinație este dată și de monumentele ecleziastice bizantine din vechea capitală a Imperiului de Trapezunt, un loc aparte ocupându-l Biserica „Sfânta Sofia”, „Sfântul Evghenie”, locul unde se cununau Comnenii, „Panaghia Chrisokephalos” și multe alte biserici care existau în vremea când a trăit Sf. Ioan.

---

⁷ Numit în vechime Trapezus, a fost înființat, în jurul anului 750 î.Hr., de o colonie grecească din Sinope.

⁸ Charles Diehl, *Istoria Imperiului bizantin*, Craiova, 1999, p. 195.

Bun cunoscător al legii creștine, după cum va dovedi mai târziu, Ioan își câștiga existența făcând negoț. Treburile sale negustorești îl sileau, de multe ori, să plece din cetatea sa spre alte târguri și cetăți, vânzând mărfuri de proveniență bizantină: icoane, cădelnițe, smirnă, mătăsurii, brocarduri pentru ornate și dvere și cumpăra: grâu, vite, miere și multe alte roade ale pământului⁹.

Pleca, astfel, de la Constantinopol la Odessa, de la Caffa la Chilia și Cetatea Albă, acestea din urmă fiind adevărate antrepozite comerciale ale întregii Moldove.

Este vorba de Cetatea Albă de la gurile Nistrului, cetate cunoscută în Evul Mediu sub mai multe denumiri: Maurocastron¹⁰, Asprocastron, Belgorod, Weissenburg, Akerman¹¹.

Diversitatea nomenclaturii acordate de izvoarele medievale cetății de la gurile Dunării a făcut ca unii istorici să considere acest lucru ca o dovadă grăitoare în favoarea existenței mai multor localități distincte¹².

---

⁹ A.I. Popescu, *op. cit.*, pp. 10-12.

¹⁰ Constantin C. Giurescu, *Târguri sau orașe și cetăți moldovene din secolulul al X-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea*, București, 1997, pp. 208-214; Ștefan Andreescu, *Din istoria Mării Negre – genezei, românii și tătarii în spațiul pontic în secolele XIV-XVII*, București, 2001, pp. 9-34.

¹¹ Victor Spinei, *Moldova...*, pp. 21-23, 217-220, 222-226, 234-237, 328-300.

¹² Constantin C. Giurescu, *op. cit.*, 208 și urm.

Nu este vorba de o altă așezare, undeva situată prin Peninsula Crimeea¹³, ori, pe undeva, în zona Kievului¹⁴.

Într-un studiu relativ recent se vorbește despre Asprocastronul Crimeei atunci când se referă la aducerea moaștelor Sf. Ioan cel Nou¹⁵. Într-o altă lucrare, referitoare tot la aducerea moaștelor Sf. Ioan cel Nou, se propune identificarea cetății în Bosforul Cimerian¹⁶. Or, în Bosforul Cimerian, strâmtoarea Kerçi de astăzi, se află Cetatea Capul Alb, ceea ce, evident, este cu totul altceva.

Dacă Cetatea Albă, locul unde a suferit moarte de martir negustorul din Trapezunt, s-ar fi aflat în Crimeea,

---

¹³ Matei Cazacu subscrie teza lui P.S. Năsturel, privind locul martiriului în Crimeea, aducând, chiar, două mărturii despre existența, acolo, a unui loc numit *Sfântul Ioan - Sente Joanesburg*, la 1397-1398; *San Giovanni*, la 1502. A se vedea, pe larg, Matei Cazacu *Saint Jean le Nouveau ses reliques et leur translation à Suceava 1415*, în *L'empereur hagiographe. Culte des saints et monarchie byzantine et post byzantine*, București, Colegiul Noua Europă, 2001, pp. 137-158.

¹⁴ Pecenegro-cumanii numeau Kievul: Menkerman, adică Marea Cetate. Se pare că tot ei au numit Cetatea Albă: Akerman. N. Iorga, *Studii istorice asupra Chilie și Cetății Albe*, București, 1899, pp. 11-22. C. Petrowicz, *I primi due Arcivescovi armeni di Leopoli*, în *Christiana Periodica* 1967, p. 115, n. 3, arată că Akerman nu este Cetatea Albă, ci Kievul.

¹⁵ Dan Zamfirescu, *Accente și profiluri*, București, 1983, pp. 37-49.

¹⁶ P.S. Năsturel, *Une prétendue oeuvre de Grégoire Tsamblak „Le martyre de Saint Jean le Nouveau”*, în *Actes du premier Congrès International des Études balkaniques et Sud-Est Européennes*, VII, Sofia, 1971, pp. 345-351.

ani. Deci, o, alesule al protectorilor, nu întârzia, ci leapădă-te, înaintea mea și a acestei adunări de oameni, de credința și legea creștinească. Deci, vino, minunate, stai cu noi și cu oamenii și cu prealuminat glas pro-slăvește soarele cel strălucitor și dă cinste și stelei care strălucește înaintea lui, și numai acestor lumini strălucitoare adu jertfă. Și așa te vei învrednici de cinste și de dregătorie”.

Cum era și firesc, negustorul Ioan tresări cu indignare la aceste vorbe, „mai amare decât fierea” planuri de convertire, străine de sufletul și cugetul său.

Ridicându-și ochii către cer își aduse aminte de vorbele Mântuitorului: „Când veți fi duși înaintea împăraților și a domnilor pentru Numele Meu, să nu grijiți mai înainte ce să graiți sau ce să răspundeți în acel ceas; căci se va da vouă cuvânt căruia nu-i vor putea răspunde toți cei ce se vor pune împotriva voastră” (Matei X, 19). Apoi zise: „Puternice egemoane! Vorbele pe care le-ai spus despre mine nu sunt ale mele, ci niște isvoditori răutăcioși au făcut. Mie nici prin gând nu mi-a trecut să mă lepăd de credința și legea cea sfântă. Mai vârtos tu însuți cunoscând de la mine taina adevărului, leapădă, rogu-te, negura necucerniciei care a înfășurat sufletul tău și învrednicește-te a fi fiu al luminii. Pe soarele cerului nu-l socoti dumnezeu, căci nu poate fi. El este făcut de Domnul Dumnezeu, Care a făcut toate. L-a făcut a patra zi, din ființa focului și l-a pus pe cer spre slujba oamenilor”.

Zicând acestea Ioan, privind spre cer, zise în sufletul său: „Ci mai vârtos cu nevoințele voi muri pentru

Cel ce a murit pentru mine și cu mucenicii luminat strig: Slavă puterii Tale, Doamne!”

Aceste cuvinte și altele multe grăind viteazul ostaș al lui Hristos Dumnezeu, și-a îndreptat ochii spre cer și, în auzul tuturor, cu glas mare a zis: „Doamne Iisuse, să nu-mi fie a mă lepăda de Tine, Mântuitorul meu! Numai Tu ești Dumnezeu, împreună cu Cel fără de început al Tău Părinte și cu Prea sfântul și de viață făcătorul Duh”.

La acest răspuns al negustorului Ioan, eparhul cetății, aprins de focul cel dinăuntru al mâniei, și neputând suferi împotrivirea, socotind că a fost jignit în mijlocul unei mulțimi mari, ordonă ca acest „ghiaur” să fie supus celor mai groaznice chinuri, spre a-și renega credința.

Dar zadarnice au fost aceste măsuri luate de eparhul cetății, pentru că negustorul Ioan, consecvent în credință, fapt care caracterizează personalitatea tuturor mucenicilor, de a rezista în cele mai grele chinuri, până la sacrificiul suprem, ridicându-și ochii spre cer zise: „Nu mă voi închina soarelui, nu voi sluji focului, nu voi jertfi stelei celei numite cu numele patimii desfrânării. Deci, nu întârzia, lucrătorule al nedreptății, ci fă văzut năravul tău cel sălbatic și neomenos, ce se ascunde întru tine, și slobozește-te de grija muncilor, iar pe mine, cu orice fel de moarte voiești, trimite-mă înaintea doritului meu Stăpân și Dumnezeu, pentru ca nu îndelung urechile mele să audă pe necucer-nicele graiurile tale, despre care zice prorocul otravă de aspidă sub buzele lor”.